

Ο ρόλος του τουρισμού στην οικονομία και παραγωγή και η αναγκαιότητα των Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού ως εργαλείο ανάλυσης

Αναμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι ο τουρισμός αποτελεί σε παγκόσμια κλίμακα μια πολύ μεγάλη οικονομική δραστηριότητα, οι διαστάσεις τις οποίας την τελευταία δεκαετία ώθησαν το τουριστικά δημιουργούμενο Παγκόσμιο Ακαθάριστο Προϊόν αγαθών και υπηρεσιών πάνω από 4,5 τρις. εκ. δολ. και το σύνολο της άμεσης και έμμεσης προκαλούμενης απασχόλησης πάνω από 230 εκατομμύρια εργαζόμενους.

Η οικονομική σημασία του Τουρισμού για τη χώρα μας τόσο από μακροοικονομική θεώρηση όσο και στο μικροοικονομικό-επιχειρηματικό επίπεδο είναι προφανής.

Επηρεάζει άμεσα και σε σημαντικό βαθμό τα κύρια μακροοικονομικά μεγέθη καθώς και τα μεγέθη των βασικών κατηγοριών της οικονομίας (Α.Ε.Π., Ισοζύγιο συναλλαγών, απασχόληση, κατανάλωση, επενδύσεις, εισαγωγές κ.ο.κ.) και τις συνακόλουθες εθνικές και περιφερειακές πολιτικές.

Παράλληλα, σε μικρο – επίπεδο, αποτελεί συχνά την κύρια οικονομική δραστηριότητα για ολόκληρες περιοχές και τόπους, εκφράζοντας έτσι την δραστηριότητα εκείνη που μπορεί να εξασφαλίσει την παραμονή του ηλικιακά και οικονομικά ενεργού πληθυσμού στις τοπικές κοινωνίες, και να αποτρέψει έτσι την περαιτέρω δημογραφική γήρανση και συρρίκνωσή τους.

Παρά την συνεχή μεγέθυνση του τουρισμού στην Ελλάδα διαμορφώνεται παράλληλα μια κατάσταση ιδιαίτερα ανησυχητική για την ποιοτική εικόνα του ελληνικού τουρισμού που δημιουργείται και συντηρείται μέσα από έναν φαύλο κύκλο αιτίας και αιτιατού μεταξύ της μειωμένης ποιότητας υποδομών και ενός μεγάλου μέρους της τουριστικής ανωδομής μη επιτρέποντας με τον τρόπο αυτόν την ανάδειξη των πλεονεκτημάτων του ελληνικού τουρισμού. Πλεονεκτημάτων τόσο του ελληνικού τουριστικού χώρου όσο και των εξαιρετικών προσπαθειών που έχουν καταβληθεί από πολλές ελληνικές τουριστικές επιχειρήσεις και τοπικές αυτοδιοικήσεις να αναβαθμίσουν την ποιότητα των υπηρεσιών του τουριστικού τους προϊόντος και με τον τρόπο αυτόν τη γενικότερη ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουρισμού.

Η κατάσταση αυτή, έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση προβληματισμών και απόψεων που εστιάζονται σχεδόν αποκλειστικά στην αποσπασματική διατύπωση θέσεων, πιέσεων και αιτημάτων για ενέργειες «πυροσβεστικού» και "διορθωτικού" χαρακτήρα, όπως π.χ. την αποσπασματική και απρογραμμάτιστη ένταση των διαφημιστικών ενεργειών αλλά και τη διαχείριση του χώρου και του περιβάλλοντος με εμβλωματικά σχέδια, τόσο συγκυριακού χαρακτήρα που ανατρέπουν συχνά την ίδια τη φύση της λογικής του Σχεδίου ως βασικού στοιχείου ορθολογικότητας στη διαχείριση του χώρου.

Οι απόψεις και οι πιέσεις αυτές, όσο και αν δικαιολογούνται από την αγωνία των συμμετεχόντων στην τουριστική δραστηριότητα, δεν παύουν να είναι

αποσπασματικές και να αγνοούν σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενο, τη σημασία και τον πραγματικό ρόλο του τουρισμού για την ελληνική οικονομία.

Στα πλαίσια της πορείας του ευρωπαϊκού γίνεσθαι συντελείται, ή μάλλον έχει ήδη συντελεστεί - και δεν το έχουμε ακόμη καταλάβει - εκτός των άλλων, και μια ολική εξάλειψη του πάλαι ποτέ βασικού προτάγματος, του τουριστικού συναλλάγματος ως βασικού επιχειρήματος και μέτρου θεωρητικής και πολιτικής δικαίωσης της τουριστικής ανάπτυξης στην ελληνική οικονομία. Έτσι, η πραγματική πλέον οικονομική φύση του τουρισμού, δηλαδή η συνολική καταναλωτική και συνακόλουθα η συνολική παραγωγική-βιομηχανική του φύση, ανάγεται ως η αναγκαία και ικανή βάση αξιολόγησης τόσο της ύπαρξης και της μεγέθυνσης αυτού του ίδιου του τομέα όσο όμως και κύρια της σημασίας, του ρόλου και της συμβολής του τουρισμού στην ανταγωνιστικότητα τόσο του συνόλου της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας όσο και των επιμέρους περιφερειών και περιοχών της.

Είναι πλέον η ύστατη στιγμή της περίσκεψης, της επιλογής και της απόφασης για την αποδοχή ή μη της πραγματικής οικονομικής φύσης και του ρόλου του τουρισμού στην ελληνική οικονομία πράγμα που σημαίνει και η στιγμή της απόφασης για την αντιμετώπιση της τουριστικής πολιτικής ως μέρους της γενικότερης οικονομικής και βιομηχανικής πολιτικής της χώρας, της περιφέρειας της περιοχής.

Οι σημερινές δυναμικότητες της κλασσικής ξενοδοχίας που ξεπερνούν πλέον τις 9.500 μονάδες με πάνω από 312.000 δωμάτια και περισσότερες από 600.000 κλίνες συγκροτούν το θεμελιώδες στοιχείο της τουριστικής ανωδομής επί του οποίου στηρίζεται και μέσω του οποίου καθορίζεται η διαρθρωτική εξέλιξη του επιπέδου παραγωγής και διάθεσης της ετήσιας τουριστικής κατανάλωσης τόσο στη χώρα όσο και στις επιμέρους περιφέρειες και περιοχές της .

Η διαμονή, διακίνηση και συνακόλουθα η κατανάλωση των ετησίως περίπου 14 εκατ. τουριστών με τις περισσότερες από 140 εκατ. διανυκτερεύσεις στα πάσης φύσεως καταλύματα υποστηρίζεται από ένα κύκλωμα υποκλάδων αποκλειστικής παραγωγής και διάθεσης τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών με τα ακόλουθα χονδρικά μεγέθη:

- 4.850 Τουριστικά γραφεία
- 750 Τουριστικές επιχειρήσεις οδικών μεταφορών.
- 1.500 Γραφεία ενοικίασης αυτοκινήτων Ι.Χ. χωρίς οδηγό
- 200 Ναυλομεσιτικά γραφεία για την αντιπροσώπευση περισσότερων από 4.500 σκάφη αναψυχής
- 30.000 Επιχειρήσεις εστίασης – καφετέριες- διασκέδασης
- 12.000 Εμπορικές επιχειρήσεις αναμνηστικών πάσης φύσεως
- 2.000 Διπλωματούχοι ξεναγοί ως ατομικοί επαγγελματίες
- 350 Κάμπινγκ με περίπου 34.000 θέσεις κατασκήνωσης

Εκτός των αναφερομένων, την ετήσια τουριστική κατανάλωση υποστηρίζει η παραγωγή από μια πληθώρα εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής-ανωδομής όπως Συνεδριακά Κέντρα, αίθουσες συνεδρίων μικροτέρων μεγεθών, γήπεδα γκολφ, Κέντρα Θαλασσοθεραπείας ενώ ένας σημαντικός αριθμός από

Μαρίνες, χιονοδρομικά κέντρα, Ιαματικές Πηγές και τόπους τουριστικής επίσκεψης συμπληρώνουν την εικόνα της τουριστικής προσφοράς στην Ελλάδα.

Παράλληλα με όλο αυτό το πλέγμα επιχειρήσεων και κλάδων παραγωγής και διάθεσης του άμεσα χαρακτηριστικού τουριστικού προϊόντος βρίσκεται θεωρητικά και πρακτικά ένα άλλο παραγωγικό κύκλωμα έτοιμο να παρέχει τα εποχικά προσφερόμενα αγαθά και υπηρεσίες συντιθέμενο από ένα πλήθος επιχειρήσεων σε διάφορους κλάδους, έμμεσα χαρακτηριστικής ή μη αποκλειστικής τουριστικής παραγωγής, όπως, Τράπεζες, Οδικές, Θαλάσσιες και Αεροπορικές Μεταφορές, Ταχυδρομικές και Ιατρικές Υπηρεσίες, Πρατήρια Καυσίμων, Καταστήματα Τροφίμων, Υπηρεσίες Αεροδρομίων, Λιμένων και Σταθμών.

Πίσω όμως από όλους τους προαναφερόμενους κλάδους αποκλειστικά ή έμμεσα τουριστικής παραγωγής διάθεσης και εμπορίου βρίσκεται το σύνολο σχεδόν των κλάδων εγχώριας μεταποιητικής παραγωγής καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών καθώς και ένα σημαντικό μέρος των αναγκαίων για τον τουρισμό κεφαλαιουχικών αγαθών.

Έτσι, φαίνεται πλέον σαν τελείως αυτονόητο ότι μόνον η κατοχή της αναλυτικής γνώσης και πληροφόρησης για όλο το προαναφερόμενο παραγωγικό πλέγμα κλάδων και προϊόντων που τροφοδοτεί σε ετήσια βάση την κατανάλωση των εκατομμυρίων εισερχόμενων τουριστών είτε σε εθνικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο – ανάλογα με τον χώρο ενδιαφέροντος – και η αξιόπιστη συνεχής παρακολούθηση αυτών συνιστά τη βασική προϋπόθεση για κάθε παρέμβαση της τουριστικής και της γενικότερης οικονομικής - εθνικής και περιφερειακής - πολιτικής, εάν αυτή έχει στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας τόσο του ίδιου του τουρισμού όσο και της συμβολής του στη συνολική ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και των επιμέρους περιφερειών της. Στην περίπτωση μας του Δήμου Χερσονήσου ή και της περιφέρειας Κρήτης και διαμέσου αυτών της χώρας.

Για να επιτευχθεί αυτή η κατοχή της αναλυτικής γνώσης και πληροφόρησης για όλο το προαναφερόμενο παραγωγικό πλέγμα κλάδων και προϊόντων είμαστε σήμερα υποχρεωμένοι - μετά από μισό αιώνα επιταχυνόμενης τουριστικής ανάπτυξης - να προχωρήσουμε στην εθνικολογιστική αντιμετώπιση του τουρισμού κατά τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα (Ευρωπαϊκό Λογιστικό Σύστημα - ΕΛΣ).

Μόνο έτσι θα μπορούμε αξιόπιστα να γνωρίζουμε με τι έχουμε ετησίως να κάνουμε όταν λέμε ότι αφίχθησαν 11, 12, 13 ή 14 εκατ. τουρίστες στην χώρα μας, 3 ή 4 εκατ. τουρίστες εκατ. τουρίστες στη Κρήτη ή 1-2 εκατ. στο Δήμο Χερσονήσου ή ότι προγνωστικά αναμένουμε μια αύξηση ή μείωση αυτών των μεγεθών.

Ο ελληνικός τουρισμός (διεθνής και εσωτερικός ή και περιφερειακός και ή περίπτωση του Δήμου Χερσονήσου) ως ιδιαίτερα διαμορφούμενη ιδιωτική κατανάλωση, με τη συνακόλουθη γι' αυτήν διακλαδικά συνολική παραγωγή, γιγαντώθηκε και παράλληλα πολλαπλασιάστηκε η πολυπλοκότητα των προβλημάτων παραγωγής και διάθεσης αυτής της κατανάλωσης τόσο σε ποσοτικό όσο όμως και κυρίως σε ποιοτικό επίπεδο. Έτσι, η ρυθμιστική ικανότητα του εθνικού ή τοπικού κράτους σήμερα απαιτεί σε αντίστοιχα πολλαπλάσιο βαθμό σύνθετη γνώση σε μακροχρόνιο πλαίσιο προοπτικών. Το έργο της εθνικής και

περιφερειακής τουριστικής πολιτικής σήμερα θα επιτύχει μόνο όταν η εκάστοτε κυβερνητική πολιτική - εθνική και περιφερειακή -, κατανοώντας τη τεράστια λόγω και μεγέθους πλέον πολιτικοοικονομική σημασία του τουρισμού για τη συνολική αναπαραγωγή και βιωσιμότητα της οικονομίας υποδοχής και ιδιαίτερα μιας τοπικής οικονομίας, όπως ο Δήμος Χερσονήσου, προσδώσει σε αυτή τη θέση που της αρμόζει, μια θέση επάλληλων επιπέδων οικονομικών και εξωτερικών σχέσεων σε όλο το πλέγμα της ελληνικής και διεθνούς – ευρωπαϊκής οικονομίας και κοινωνίας.

Μόνον εάν σε ανώτατο επίπεδο αρχών, φορέων και συλλογικοτήτων έχει επιτευχθεί η κατοχή της αναλυτικής γνώσης και πληροφόρησης για όλο το προαναφερόμενο παραγωγικό πλέγμα κλάδων και προϊόντων που συγκροτούν τη παραγωγή και διάθεση του εθνικού ή περιφερειακού τουριστικού προϊόντος, καθίσταται δυνατή η θεσμικά αναγκαία σύνθεση και συναίνεση όλων των επιμέρους αναγκαιών πολιτικών και γενικότερα παρεμβατικών διαδικασιών του δημόσιου και του ημιδημόσιου τομέα και των συλλογικών λειτουργιών του ιδιωτικού. Τα αναφερόμενα συνιστούν την ικανή και αναγκαία συνθήκη μέσω της οποίας μπορεί η εκάστοτε τουριστική πολιτική να στοχεύει αποτελεσματικά στη διασφάλιση, συντήρηση ή και ενίσχυση της αύξησης ενός εποχικά διαβιούντος «αλλοδαπού» πληθυσμού, το μέγεθος του οποίου έχει ξεπερνάει πλέον συχνά το αντίστοιχο του γηγενούς πληθυσμού της χώρας, της περιφέρειας ή της περιοχής υποδοχής.

Όπου λοιπόν ο τουρισμός αποτελεί μια σημαντική ή τη σημαντικότερη συνιστώσα της οικονομίας, είναι σημαντικό να πραγματοποιηθεί μια σε βάθος ανάλυση της επίδοσης αυτού του τομέα. Η αναγκαία αυτή ανάλυση είναι πλέον διαφορετική από εκείνη που επιτρέπει ή επέτρεπε μέχρι σήμερα το γενικότερο μεταπολεμικό μεθοδολογικό πλαίσιο μελετών ή το ασθενές για την οικονομική ανάλυση του τουρισμού κεντρικό πλαίσιο των Εθνικών Λογαριασμών (Ε.Λ.).

Σήμερα, ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος για μια συνεχή και σε βάθος ανάλυση της επίδοσης αυτού του τομέα είναι η ανάπτυξη - ή η προσέγγιση μέσα από το πλαίσιο - ενός κατά περίπτωση εθνικού ή περιφερειακού ΔΛΤ, διότι περιλαμβάνει μια πληθώρα συμπληρωματικών αναλυτικών στοιχείων αναγκαιών τόσο για μακροοικονομικού όσο και για μικροοικονομικού – επιχειρηματικού διοικητικού, διαχειριστικού και επενδυτικού χαρακτήρα έρευνα, χρήσιμες και οι δύο για την αξιόπιστη τροφοδότηση της – εθνικής και περιφερειακής - τουριστικής πολιτικής.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα δεν έχουμε ακόμη πραγματοποιήσει μια επίσημη εθνικολογιστική προσέγγιση που να επιτρέπει τη διάκριση του τουρισμού τόσο στα πλαίσια των Εθνικών Λογαριασμών όσο και των Πινάκων Εισροών-Εκροών. Πολύ δε περισσότερο δεν έχουμε πραγματοποιήσει μια επίσημη εθνικολογιστική προσέγγιση στην πλέον σύγχρονη έκφρασή της, αυτή των Δορυφόρων Λογαριασμών Τουρισμού που είναι αν όχι η μόνη αλλά μια από τις πλέον αξιόπιστες διαδικασίες για τη σωστή πληροφόρηση της τουριστικής και οικονομικής πολιτικής σε ότι αφορά τον πραγματικό οικονομικό και κοινωνικό ρόλο του τουρισμού στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό ακόμη επίπεδο.

Τα ως άνω αναφερόμενα εύκολα καταδεικνύουν και διαμορφώνουν τη διττή χρησιμότητα και συνακόλουθα τη σημασία της απόφασης του Δήμου Χερσονήσου να εφαρμόσει ή να αναλάβει αυτή τη μεγάλη πρωτοβουλία για την εφαρμογή της έρευνας του ρόλου του τουρισμού δια μέσου του πλαισίου προσέγγισης των ΔΛΤ στην επικράτειά του.